

Tämän sivun alkukielistä versiota [sk](#) on muutettu äskettäin. Päivitystä suomenetaan parhaillaan.

slovakki

Swipe to change

Perusoikeudet

Slovakia

Kansalliset tuomioistuimet

Kansalliset ihmisoikeuselimet

Oikeusasiamies

Erikoistuneet ihmisoikeuselimet

Muut

Kansalliset tuomioistuimet

Kansalliset tuomioistuimet

Ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien suojelun oikeuskehyksen muodostaa Slovakiassa perustuslaki (laki 460/1992 sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna). Perustuslaki on ensisijainen Slovakian muihin normatiivisiin säädöksiin nähden. Perustuslain toisessa luvussa (11–54 §) **säädetään perusoikeuksien ja vapauksien yleisestä suojasta**. Näitä perusoikeuksia ja -vapauksia ovat (kansainvälisissä asiakirjoissa kansalaisoikeuksiksi kutsutut) perusihmisoikeudet ja -vapaudet, poliittiset oikeudet, kansallisten vähemmistöjen ja etnisten ryhmien oikeudet, taloudelliset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset oikeudet, oikeus elinympäristön ja kulttuuriperinnön suojaan sekä oikeus oikeusturvaan ja muuhun oikeudelliseen suojaan. Perusoikeudet ja vapaudet taataan Slovakian alueella sukupuoleen, rotuun, ihonväriin, kieleen, uskoon ja uskontoon, poliittiseen tai muuhun vakaumukseen, kansalliseen tai sosiaaliseen alkuperään, kansallisen tai etnisen ryhmän jäsenyyteen, omaisuuteen, perheeseen tai muuhun asemaan katsomatta. Ketään ei voida näillä perusteilla vahingoittaa, suosia tai syrjiä. Kenenkään oikeuksia ei voida loukata perusoikeuksien ja vapauksien käyttämisen vuoksi (perustuslain 12 §:n 2 ja 4 momentti). Slovakiassa oleskelevilla ulkomaalaisilla perustuslaki takaa perusihmisoikeudet ja -vapaudet, muun muassa turvapaikkaoikeuden, jolleivät ne nimenomaisesti koske vain Slovakian kansalaisia (perustuslain 52 §:n 2 momentti ja 53 §). Perusoikeuksien ja -vapauksien ehdot ja rajoitukset ja velvoitteiden laajuus sodan, sotatilan, poikkeustilan ja hätätilan aikana vahvistetaan perustuslaillisissa laissa valtion turvallisuudesta sodan, sotatilan, poikkeustilan ja hätätilan aikana (laissa 227 /2002).

Perustuslain 46 §:n mukaan **jokainen voi laissa säädetyn menettelyn mukaisesti vaatia oikeuksiaan** riippumattomassa ja puolueettomassa **tuomioistuimessa** ja laissa säädettyissä tapauksissa muilta Slovakian viranomaisilta. Käytännössä voi olla kyse hyvin erilaisista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista, joista osa voidaan määrittellä laissa ja osaa ei. Niiden sisällön puolesta kyse voi olla kansalaisoikeuksista tai poliittisista, taloudellisista, yhteiskunnallisista, kulttuurisista sekä muista oikeuksista, jotka taataan perustuslaissa ja sitä täydentävissä laeissa, Slovakian muissa laeissa ja määräyksissä sekä Slovakiaa sitovissa ihmisoikeuksia ja perusvapauksia koskevilla kansainvälisillä sopimuksilla (*international human rights law*). Perusoikeuksia ja vapauksia koskevien päätösten valvontaa ei voida sulkea tuomioistuimien toimivallan ulkopuolelle.

Jokainen, joka katsoo **viranomaisen päätöksen loukkaavan oikeuksiaan**, voi kääntyä tuomioistuimen puoleen ja pyytää sitä tutkimaan päätöksen laillisuuden, jollei laissa säädetä toisin. Tässä yhteydessä perustuslaki ja muut asiaa koskevat säädökset takaavat **jokaiselle oikeuden korvauksiin tuomioistuimen, valtion laitoksen tai muun viranomaisen laittoman päätöksen tai virheellisen virallisen menettelyn aiheuttamasta vahingosta**. Yksityiskohdat sisältyvät lakiin 514/2003 vahingonkorvausvastuusta julkisen vallan käytön yhteydessä ja eräiden lakien muuttamisesta. Kyseisessä laissa säädetään valtion vastuusta viranomaisten julkisen vallan käytön yhteydessä aiheuttamasta vahingosta, kuntien ja ylempien alueviranomaisten vastuusta alueellisten itsehallintoviranomaisten itsehallinnon yhteydessä aiheuttamasta vahingosta, vahingonkorvausvaatimusten alustavasta käsittelystä sekä oikeudesta taannehtivaan korvaukseen. Edellä mainitun perustuslain 46 §:n mukaisesti siviiliprosessilain 3 § takaa **oikeuden vaatia tuomioistuimessa suojaa oikeudelle, joka on uhattuna tai jota on loukattu**. Siviiliprosessilaissa säädetään tuomioistuimen ja asianosaisten siviiliprosessissa noudattamasta menettelystä, jotta voidaan varmistaa asianosaisten **oikeuksien ja oikeutettujen etujen oikeudenmukainen suojele** sekä lakien noudattaminen, velvoitteiden asianmukainen täyttäminen ja muiden henkilöiden oikeuksien kunnioittaminen. Siviiliprosessissa tuomioistuimet käsittelevät ja ratkaisevat riitoja ja muita oikeusasioita, panevat täytäntöön päätökset, joita ei ole sovellettu vapaaehtoisesti, ja huolehtivat samalla siitä, ettei luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden **oikeuksia ja lailla suojujtuja etuja loukata** ja ettei oikeuksia väärinkäytetä näiden henkilöiden vahingoksi.

Siviiliprosessilain 7 §:n 1 ja 2 momentin mukaan tuomioistuimet käsittelevät ja ratkaisevat siviiliprosessissa **siviili-, työ-, perhe-, kauppa ja talousoikeudellisista suhteista johtuvat riidat ja muut oikeusasiat**, jollei niiden käsittely ja ratkaiseminen lain mukaan kuulu muulle elimelle. Siviiliprosessissa tuomioistuimet myös tutkivat viranomaisten päätösten laillisuuden ja julkishallinnon elinten päätösten, toimenpiteiden tai muun väliintulon laillisuuden sekä tekevät ratkaisut siitä, ovatko alueellisten itsehallintoelinten alueelliseen itsehallintoon kuuluvissa asioissa antamat yleisesti sitovat asetukset lain mukaisia ja valtionhallintoon kuuluvien tehtävien osalta hallituksen asetusten ja ministeriöiden ja muiden keskushallintoviranomaisten antamien yleisesti sitovien määräysten mukaisia, jollei näiden asioiden käsittely ja ratkaiseminen kuulu lain mukaan muulle elimelle. Muita asioita tuomioistuimet käsittelevät ja ratkaisevat siviiliprosessissa vain, jos niin säädetään laissa.

Slovakian yleistuomioistuimet

Slovakian oikeudellisesta lainkäytöstä vastaavat riippumattomat ja puolueettomat tuomioistuimet. Oikeudellinen lainkäyttö toimeenpannaan kaikissa oikeusasteissa erillään muista valtion elimistä.

Tuomioistuinmenettely perustuu kaksiasteisen menettelyn periaatteeseen, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (piirioikeuden) päätöksiin on mahdollista hakea muutosta. Varsinaiset muutoksenhaut ratkaisee ylempään (toisen) asteen tuomioistuin (alueoikeus).

Yleistuomioistuinjärjestelmän muodostavat Slovakian korkein oikeus, erikoisrikostuomioistuin, 8 alueoikeutta ja 45 piirioikeutta, jotka ratkaisevat kaikki asiat, jotka eivät kuulu Slovakian perustuslakituomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan. Toisin sanoen ne tekevät ratkaisut siviili- ja rikosoikeudellisissa asioissa ja myös valvovat viranomaisten päätösten ja menettelyjen laillisuutta (hallinto-oikeudellinen lainkäyttö), jos niin säädetään laissa. Slovakiassa ei tällä hetkellä ole lakisääteistä sotilastuomioistuinta.

Hallintotuomioistuimet

Viranomaisten päätösten ja menettelyjen laillisuuden valvonnasta on voimassa, mitä säädetään siviiliprosessilain (laki 99/1963 sellaisena kuin se on muutettuna) viidennessä osassa.

Hallinto-oikeudellisessa lainkäytössä tuomioistuimet tutkivat valitusten tai muutoksenhakujen perusteella viranomaisten päätösten ja menettelyjen laillisuuden. Ne tutkivat tällöin valtionhallinnon elinten, alueellisten itsehallintoelinten, erityisten itsehallintoelinten sekä muiden oikeushenkilöiden ja luonnollisten henkilöiden päätösten ja menettelyjen laillisuuden, jos näille uskotaan laissa luonnollisten ja oikeushenkilöiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvä päätöksenteko julkishallinnon alalla (jäljempänä "hallintoelinten päätökset ja menettelyt"). Hallintoelinten päätöksillä tarkoitetaan niiden hallinnollisissa menettelyissä tekemiä päätöksiä sekä muita päätöksiä, joissa vahvistetaan, muutetaan tai kumotaan luonnollisten tai oikeushenkilöiden oikeuksia ja velvollisuuksia ja jotka voivat vaikuttaa suoraan luonnollisten tai oikeushenkilöiden oikeuksiin, lailla suojattuihin etuihin tai velvollisuuksiin. Hallintoelinten menettelyllä tarkoitetaan myös menettelyjen laiminlyöntiä. Tuomioistuimet tekevät hallinto-oikeudellisessa lainkäytössä ratkaisut esityksistä, joiden tarkoituksena on asettaa viranomaisille luonnollisten ja oikeushenkilöiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyviä toimintavelvollisuuksia julkishallinnon alalla, sekä toimenpiteistä viranomaisten päätösten pakkotäytäntöönpanoa varten 250 b ja 250 u §:ssä säädettyssä menettelyssä. Tuomioistuimet tekevät hallinto-oikeudellisessa lainkäytössä ratkaisut suojelusta viranomaisten laittomalta väliintulolta ja ulkomaisten hallintoelinten päätösten täytäntöönpanokelpoisuudesta. Vaaliasioissa ja poliittisten puolueiden ja poliittisten liikkeiden rekisteröintiä koskevissa asioissa tuomioistuimet toimivat ja tekevät ratkaisunsa tämän osan säännösten mukaisesti erikseen säädettyssä laajuudessa. Tarvittaessa ja tämän osan säännösten mukaisesti tuomioistuimet myös toimivat ja tekevät ratkaisuja, jos niin säädetään erikseen tai jos viranomaisten päätösten valvontaa edellytetään Slovakiaa sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa.

Käytännössä voi olla kyse

menettelyistä tai päätöksistä, jotka koskevat hallintoelinten päätöksistä tehtyjä valituksia

menettelyistä tai päätöksistä, jotka koskevat muutoksenhalua hallintoelinten päätöksiin, jotka eivät ole vielä lainvoimaisia,

hallintoelinten laiminlyöntejä koskevista menettelyistä,

menettelyistä, jotka koskevat suojelua hallintoelinten laittomalta väliintulolta,

erityisistä menettelyistä (esim. vaaliasioissa).

Yksityiskohdat sisältyvät siviiliprosessilain 244–250 zg §:ään.

Tuomioistuimet eivät voi muuttaa toimeenpanovallan nojalla annettuja yleisesti sitovia säännöksiä (sekundaarilainsäädäntöä). Sen sijaan perustuslain 144 §:n 2 momentin mukaan tapauksissa, joissa tuomioistuin katsoo, että jokin muu **lainsäädäntö**, sen osa tai jokin sen yksittäinen säännös, joka koskee käsiteltävänä olevaa asiaa, **on vastoin perustuslakia tai sitä täydentävää lakia, nk. ensisijaista kansainvälistä sopimusta** (perustuslain 7 §:n 5 momentin mukaisesti) **tai lakia, tuomioistuimen on keskeytettävä menettely ja nostettava kanne perustuslakituomioistuimessa** (125 §:n 1 momentin mukaisesti). Perustuslakituomioistuimen päätökseen sisältyvä oikeudellinen lausunto sitoo tuomioistuinta. Kanteen nostaminen perustuslakituomioistuimessa ei kuitenkaan vapauta tuomioistuinta sen velvollisuudesta tehdä asiassa ratkaisu laissa säädettyllä tavalla.

Slovakian perustuslakituomioistuin

Slovakian perustuslakituomioistuin

Hlavná 110

042 65 Košice 1

SLOVAKIA

Puh.: +421 55 7207211

Faksi: +421 55 6227639 (presidentti)

Sähköposti: info@concourt.sk

Internet: <http://www.concourt.sk/>

Slovakian perustuslakituomioistuin (jäljempänä "perustuslakituomioistuin") perustettiin **Slovakian perustuslailla 460/1992** perustuslaillisuutta suojaavaksi riippumattomaksi tuomioistuimeksi. Sen toimivallasta ja valtuuksista säädetään **Slovakian perustuslain**, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna, 124–140 §:ssä. Perustuslakituomioistuimen organisaatiosta, sen noudattamasta menettelystä ja sen tuomareiden asemasta säädetään laissa **38/1993**, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna.

Perustuslakituomioistuimen täysistunto on lain **38/1993** 79 §:n mukaisesti hyväksynyt perustuslakituomioistuimen työjärjestyksen **114/1993**, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna, jossa määrätään tarkemmin perustuslakituomioistuimen tehtävien hoidosta menettelyn valmistelussa ja päätöksenteossa, täysistunnon, jaostojen, julkisasiamiesten, apulaistuomareiden ja muiden perustuslakituomioistuimen toimintaan osallistuvien henkilöiden asemasta sekä tuomareihin sovellettavasta kurinpitomenettelystä.

Perustuslakituomioistuin käynnistää menettelyn saatuaan aloitteen, jonka on tehnyt

- vähintään viidennes Slovakian tasavallan kansallisneuvoston jäsenistä,
- Slovakian tasavallan presidentti,
- Slovakian tasavallan hallitus,
- jokin tuomioistuin ratkaisunsa yhteydessä,
- Slovakian tasavallan ylin syyttäjä,
- oikeuskansleri asioissa, jotka koskevat 125 §:n 1 momentin säännösten noudattamista (sitä, onko kansalaisten veto-oikeuden tai Slovakian tasavallan kansallisneuvoston päätöksen perusteella järjestettävän kansanäänestyksen aihe perustuslain tai valtiosääntöoikeuden mukainen), jos niiden noudattaminen voisi vaarantaa perusoikeudet tai -vapaudet tai Slovakian tasavallan ratifioimilla ja laillisesti voimaan saatetuilla kansainvälisillä sopimuksilla taatut ihmisoikeudet ja perusvapaudet,
- kuka tahansa, jolla on oikeus saada 127 §:n tai 127a §:n mukainen oikeuden päätös.

Menettely käynnistyy päivänä, jonka aloite jätetään perustuslakituomioistuimelle.

Perustuslain 127 a §:ssä säädetään ns. perustuslakivalituksesta, jonka luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (jäljempänä "kantaja") voi tehdä katsoessaan lainvoimaisen päätöksen, toimenpiteen tai muun väliintulon rikkovan perusoikeuksiaan tai vapauksiaan, jollei näiden perusoikeuksien ja vapauksien suojelusta päättä jokin muu tuomioistuin.

Valituksessa on yleisten tietojen lisäksi mainittava,

- mitä perusoikeuksia tai vapauksia kantajan mukaan on rikottu,
- mikä lainvoimainen päätös, toimenpide tai muu väliintulo perusoikeuksia tai -vapauksia on rikkonut,
- ketä vastaan valitus on tehty.

Valitukseen on liitettävä kopio lainvoimaisesta päätöksestä, kuvaus toimenpiteestä tai näyttö muusta väliintulosta. Jos kantaja vaatii vastaavaa taloudellista hyvitystä, hänen on mainittava vaatimansa hyvityksen määrä ja perustelut. Menettelyn osapuolet ovat kantaja ja se, jota vastaan kanne on nostettu.

Valituksella ei ole lykkävää vaikutusta.

Perustuslakituomioistuin voi kantajan pyynnöstä päättää väliainkeinoista ja lykätä kiistetyn lainvoimaisen päätöksen, toimenpiteen tai muun väliintulon täytäntöönpanokelpoisuutta, jos tämä ei ole vastoin tärkeää yleistä etua ja jos kiistetyn päätöksen, toimenpiteen tai muun väliintulon täytäntöönpano ei merkitsi kantajalle suurempaa vahinkoa kuin täytäntöönpanokelpoisuuden lykkäämisestä voisi aiheutua muille henkilöille. Tällöin perustuslakituomioistuin määrää elimen, joka kantajan mukaan on rikkonut perusoikeuksia tai -vapauksia, väliaikaisesti pidättymään lainvoimaisen päätöksen, toimenpiteen tai muun väliintulon täytäntöönpanosta ja kolmannet osapuolet väliaikaisesti pidättymään niille lainvoimaisella päätöksellä, toimenpiteellä tai muulla väliintulolla myönnettujen valtuuksien käytöstä. Väliainkeinoista lakkautetaan olemassa voimassa viimeistään silloin, kun pääasiassa annettu ratkaisu on saanut lainvoiman, jolle perustuslakituomioistuin päättää peruuttaa sitä aikaisemmin. Väliainkeinoista voidaan peruuttaa perustuslakituomioistuimen omasta aloitteesta myös, jos sen syyt lakkaavat olemassa voimassa.

Valitusta ei oteta käsiteltäväksi, jos kantaja ei ole käyttänyt kaikkia muutoksenhakekeinoja tai muita oikeudellisia keinoja, jotka laki käytännössä antaa hänen perusoikeuksiansa tai vapauksiensa suojaamiseksi ja joita kantajalla on oikeus käyttää erikseen säädetyllä tavalla. Perustuslakituomioistuin ei kieltäydy käsittelemästä valitusta, vaikka edellä mainittu ehto ei täytyisi, jos kantaja voi osoittaa, ettei hän ole voinut täyttää tätä ehtoa yksilöllisistä inhimillisistä syistä. Valitus voidaan jättää kahden kuukauden kuluessa siitä, kun päätös on saanut lainvoiman tai toimenpiteen tai muu väliintulo on annettu tiedoksi. Tämä määräaika lasketaan toimenpiteen tai muun väliintulon tapauksessa päivästä, jona kantaja voi saada tiedon toimenpiteestä tai muusta väliintulosta. Jos kantaja peruuttaa valituksensa, perustuslakituomioistuin keskeyttää sitä koskevan menettelyn, paitsi jos se päättää, ettei peruuttamista voida hyväksyä, erityisesti jos valitus koskee lainvoimasta päätöstä, toimenpidettä tai muuta väliintuloa, joka poikkeuksellisen vakavasti rikkoo kantajan perusoikeuksia tai vapauksia.

Perustuslakituomioistuin ottaa lähtökohdaksi edellisissä menettelyissä todetut perusteet, jollei se päättää toisin.

Jos perustuslakituomioistuin ottaa valituksen käsiteltäväksi, se mainitsee ratkaisussaan, mitä perusoikeuksia tai vapauksia ja mitä perustuslain tai sitä täydentävän lain tai kansainvälisen sopimuksen säännöksiä on rikottu ja mikä lainvoimainen päätös, toimenpide tai muu väliintulo on rikkonut perusoikeutta tai -vapautta. Jos perusoikeuden tai -vapauden rikkominen johtuu päätöksestä tai toimenpiteestä, perustuslakituomioistuin myös kumoaa päätöksen tai toimenpiteen. Samoin perustuslakituomioistuin kumoaa muun väliintulon, jolla perusoikeuksia tai -vapauksia on rikottu, jos tämän muun väliintulon luonne sen sallii.

Jos perustuslakituomioistuin ottaa valituksen käsiteltäväksi, se voi

- a) määrätä, että perusoikeutta tai -vapautta laiminlyönnillään rikkoneen on toimittava asiassa erikseen säädetyllä tavalla,
- a) palauttaa asian uuteen menettelyyn,
- b) kieltää jatkamasta perusoikeuden tai vapauden rikkomista tai
- c) määrätä perusoikeutta tai -vapautta rikkonut palauttamaan perusoikeuden tai -vapauden rikkomista edeltänyt asiointi.

Perustuslakituomioistuin voi myöntää kohtuullisen taloudellisen hyvityksen sille, jonka perusoikeutta tai vapautta on rikottu. Jos perustuslakituomioistuin päättää myöntää hyvityksen, perusoikeutta tai -vapautta rikkonut elin veloitetaan maksamaan se kantajalle kahden kuukauden kuluessa siitä, kun perustuslakituomioistuimen päätös on saanut lainvoiman. Jos perustuslakituomioistuin kumoaa lainvoimaisen päätöksen, toimenpiteen tai muun väliintulon ja palauttaa asian uuteen käsittelyyn, päätöksen antanut, toimenpiteestä päättäneen tai muun väliintulon toteuttanut taho veloitetaan neuvottelemaan ja päättämään asiasta uudelleen. Tässä menettelyssä tai prosessissa sitä sitoo perustuslakituomioistuimen oikeudellinen lausunto. Päätöksen antanutta, toimenpiteestä päättäneen tai muun väliintulon toteuttanutta sitoo päätös, josta tulee täytäntöönpanokelpoinen sen toimittamisen yhteydessä.

Kansalliset ihmisoikeuselimet

Slovakian kansallinen ihmisoikeuskeskus

Kýčerského 5

811 05 Bratislava

SLOVAKIA

Puh.: + 421 2 20850111

+ 421 2 20850114

Faksi: + 421 2 20850135

Sähköposti: info@snsip.sk

Internet: <http://www.snsip.sk/>

Slovakiassa on 1. tammikuuta 1994 lähtien toiminut kansallinen ihmisoikeuskeskus, joka perustettiin Slovakian kansallisen ihmisoikeuskeskuksen perustamisesta annetulla Slovakian kansallisneuvoston lailla 308/1993, sellaisena kuin se viimeksi muutettuna. Slovakian hallituksen tekemä lakiesitys perustui sen 15. kesäkuuta 1993 antamaan päätöslauselmaan 430, jossa hallitus antoi hyväksyntänsä ”hankkeelle perustaa Slovakian kansallinen ihmisoikeuskeskus” Bratislavaan Yhdistyneiden Kansakuntien aloitteesta. Keskuksen tehtäviä laajennettiin lailla 136/2003, jolla muutettiin ja täydennettiin Slovakian kansallisen ihmisoikeuskeskuksen perustamisesta annettua Slovakian kansallisneuvoston lakia 308/1993, ja lailla 365/2004 tasavertaisesta kohtelusta tietyillä alueilla, suojelusta syrjinnältä ja tiettyjen lakien muuttamisesta ja täydentämisestä (syrjinnänvastainen laki). Keskus on riippumaton oikeushenkilö, joka toimii ihmisoikeuksien ja perusvapauksien, myös lasten oikeuksien, alalla.

Keskus hoitaa riippumattomana oikeushenkilönä korvaamatonta tehtävää ihmisoikeuksien ja perusvapauksien alalla, mukaan lukien lasten oikeudet ja tasavertaisen kohtelun periaatteen noudattaminen. Keskus on Slovakian ainoa tasa-arvoelin (ns. kansallinen tasa-arvoelin eli *national equality body*), joka arvioi tasavertaisen kohtelun periaatteen noudattamista syrjinnänvastaisen lain mukaisesti.

Toimivalta

Keskuksen oikeudellisesta asemasta ja toimivallasta säädetään Slovakian tasavallan kansallisneuvoston laissa 308/1993 Slovakian kansallisen ihmisoikeuskeskuksen perustamisesta (jäljempänä ”keskus”), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna. Lain 1 §:n 2 momentin mukaan keskus seuraa ja arvioi ihmisoikeuksien ja tasavertaisen kohtelun periaatteen kunnioittamista erillisen lainsäädännön mukaisesti,

kokoaa ja pyynnöstä välittää tietoa rasismista ja muukalais- ja juutalaisvihasta Slovakiassa,

tekee tutkimuksia ja kartoituksia tiedonsaannista ihmisoikeuksien alalla sekä kokoaa ja levittää tietoa tällä alalla,

valmistelee koulutustoimia ja osallistuu tiedotuskampanjoihin suvaitsevaisuuden lisäämiseksi yhteiskunnassa,

tarjoaa oikeusapua syrjinnän ja suvaitsemattomuuden uhreille,

antaa luonnollisten tai oikeushenkilöiden pyynnöstä tai omasta aloitteestaan asiantuntijalausuntoja asioissa, jotka koskevat tasavertaisen kohtelun periaatteen noudattamista erillisen lainsäädännön mukaisesti,

tekee riippumattomia syrjintää koskevia selvityksiä,

laatii ja julkaisee raportteja ja suosituksia syrjintään liittyvistä kysymyksistä,

tarjoaa kirjastopalveluja,

tarjoaa palveluja ihmisoikeuksia alalla.

Keskus tarjoaa kaikille Slovakiassa asuville oikeusapua syrjintään, suvaitsemattomuuteen ja tasavertaisen kohtelun periaatteen rikkomiseen liittyvissä kysymyksissä, ja sillä on lain mukaan oikeus edustaa pyynnöstä menettelyn osapuolta tasavertaisen kohtelun periaatteen rikkomista koskevissa asioissa. Keskus julkaisi vuosittain raportin ihmisoikeuksien toteutumisesta Slovakiassa.

Valtuudet

Oikeus tarjota oikeusapua syrjinnän ja suvaitsemattomuuden uhreille.

Oikeus edustaa valtakirjan nojalla menettelyn osapuolta tasavertaisen kohtelun rikkomista koskevissa asioissa.

Oikeus vaatii tuomioistuimia, ylintä syyttäjää, muita valtion elimiä, alueellisia itsehallintoelimiä, erityisiä itsehallintoelimiä sekä muita elimiä antamaan keskukselle määräajassa tietoja ihmisoikeuksien kunnioittamisesta.

Myönnettävä apu

Keskuksen puoleen voi kääntyä jokainen luonnollinen tai oikeushenkilö, joka katsoo tullessa syrjityksi jonkin edellä mainitun elimen toiminnan tai laiminlyönnin takia. Valituksessa on annettava kaikki tarvittavat tiedot, ja siihen on liitettävä kaikki asiaankuuluvat asiakirjat.

Yhteistyö

Keskus voi pyytää tietoja ihmisoikeuksien noudattamisesta myös ihmisoikeuksien ja perusvapauksien, mukaan lukien lasten oikeudet, alalla toimivilta kansalaisjärjestöiltä ja sopia niiden kanssa, millä tavalla ja missä laajuudessa tiedot toimitetaan.

Valituksen jättäminen

Kansalaiset voivat tehdä valituksia

kirjallisesti (postitse, faksitse tai sähköpostitse toimitettavalla lomakkeella, johon on liitetty tarvittavat asiakirjat)

henkilökohtaisesti.

Oikeusasiamies

Oikeuskanslerinvirasto

Nevádzova 5

821 01 Bratislava

SLOVAKIA

Puh.: +421 2 48287401

+421 2 43634906

Faksi: +421 2 48287203

Sähköposti: sekretariat@vop.gov.sk

Internet: <http://www.vop.gov.sk/>

Perustuslain 151 a §:n 1 momentin mukaan "oikeuskansleri (*verejný ochranca*) on riippumaton Slovakian tasavallan elin, joka perustuslaillisessa laissa säädettyssä laajuudessa ja siinä säädetyllä tavalla suojelee luonnollisten ja oikeushenkilöiden perusoikeuksia ja vapauksia valtionhallinnon viranomaisia ja muita julkishallinnon elimiä vastaan käynnistetyissä menettelyissä, jos näiden elinten toiminta, päätöksenteko tai laiminlyönti on vastoin oikeusjärjestystä. Laissa säädettyissä tapauksissa oikeuskansleri voi osallistua julkishallinnon elimissä toimivien henkilöiden vastuuseenpanoon, jos nämä henkilöt ovat rikkoneet luonnollisten tai oikeushenkilöiden perusoikeuksia tai vapauksia. Kaikkien julkishallinnon elinten on toimittava vaaditulla tavalla yhteistyössä oikeuskanslerin kanssa."

Oikeuskanslerin puoleen voi kääntyä jokainen, joka katsoo, että viranomaisen toiminta, päätöksenteko tai laiminlyönti on rikkonut perusoikeuksia ja vapauksia oikeusjärjestyksen tai demokraattisen oikeusvaltion periaatteiden vastaisesti. Perusoikeudet ja vapaudet, joiden suojeluun oikeuskansleri osallistuu, määritellään perustuslain toisessa luvussa (perusihmisoikeudet ja -vapaudet 14–25 §:ssä, poliittiset oikeudet 26–32 §:ssä, kansallisten vähemmistöjen ja etnisten ryhmien oikeudet 33 ja 34 §:ssä, taloudelliset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset oikeudet 35–43 §:ssä, oikeus elinympäristön ja kulttuuriperinnön suojeluun 44 ja 45 §:ssä, oikeus oikeusturvaan ja muuhun oikeudelliseen suojaan 46–50 §:ssä, poliittisten oikeuksien ja vapauksien käytön vuoksi vainottujen ulkomaalaisten turvapaikkaoikeus) sekä myös ihmisoikeuksia ja perusvapauksia koskevissa kansainvälisissä sopimuksissa.

Oikeuskansleri toimii luonnollisen tai oikeushenkilön kantelun johdosta tai omasta aloitteestaan. Oikeuskansleri ei voi puuttua tuomioistuien päätöksentekoon, olla menettelyn osapuolena eikä nostaa kannetta tuomioistuimessa. Oikeuskanslerilla ei ole oikeutta saada tuomioistuimen päätöksiä eikä hakea niihin muutosta. Oikeuskanslerilla ei ole valtuuksia ratkaista luonnollisten henkilöiden välisiä riitoja.

Jokaisella on oikeus kääntyä oikeuskanslerin puoleen

kirjallisesti (postitse, faksitse tai sähköpostitse) sähköistä lomaketta käyttäen) toimittamalla kantelu oikeuskanslerin kanslian osoitteeseen

henkilökohtaisesti tai suullisesti siten, että kantelu kirjataan

oikeuskanslerin kansliassa arkipäivisin klo 8–16 ilman ajanvarausta

virka-aikana Slovakian alueilla, jolloin aluetoimistoon varataan aika yhteysnumerosta.

Kantelusta on käytävä ilmi asia, jota kantelu koskee, viranomaisen, jota vastaan se on tehty, sekä kantelijan vaade.

Kantelun käsittelyn nopeuttamiseksi on suositeltavaa, että kantelija liittää sen tueksi mukaan kaikki käytettävissään olevat asiakirjat. Jos kantelu ei koske kantelijaa itseään, mukaan on liitettävä myös asianosaisen kirjallinen suostumus kantelun jättämiseen tai tätä tarkoitusta varten annettu kirjallinen valtakirja.

Jos kantelija ei ilmoita oikeuskanslerille esitettyssä kantelussa etu- ja sukunimeään ja osoitetaan (oikeushenkilön kyseessä ollessa nimeä ja päätoimipaikkaa), kyse on nimettömästä kantelusta, jota oikeuskansleri ei ole velvollinen ottamaan käsiteltäväksi. Kantelija voi pyytää oikeuskansleria olemaan paljastamatta henkilöllisyyttään. Tällöin kantelu käsitellään käyttäen sen jäljennöstä, jossa ei mainita henkilötietoja. Jos kantelija on pyytänyt olemaan paljastamatta henkilöllisyyttään, mutta kantelu on luonteeltaan sellainen, ettei sitä voida käsitellä ilman tiettyjen henkilötietojen mainitsemista, hänelle on ilmoitettava tästä viipymättä.

Hänelle on samalla ilmoitettava, että kantelun käsittelyssä edetään vain, jos hän antaa määräajassa kirjallisen suostumuksensa tiettyjen henkilötietojensa mainitsemiseen.

Oikeuskansleri tutkii kantelun.

Jos oikeuskansleri toteaa, että valitus on sisältönsä puolesta hallinto- tai prosessioikeudellisia menettelyjä koskevan lainsäädännön mukainen muutoksenhaku, kanne, hallintolainkäyttöön liittyvä muutoksenhaku tai perustuslakivalitus, hän ilmoittaa tästä viipymättä kantelijalle ja neuvoo tätä oikeasta menettelytavasta.

Jos oikeuskansleri toteaa seikkoja, jotka viittaavat siihen, että henkilöä pidetään laittomasti tutkintavankeudessa, vapausrangaistuksessa, sotilaskurinpidossa, hoito- tai kasvatustoimenpiteen alaisena, pakkohoitolaitoksessa, lastensuojelulaitoksessa tai säilöön otettuna, hän ilmoittaa näistä seikoista viipymättä asianomaiselle syyttäjälle kanteluna, joka vaatii erityisen lainsäädännön mukaista käsittelyä, ja ilmoittaa asiasta kyseisen laitoksen hallinnolle ja asianomaiselle henkilölle.

Jos kantelu koskee viranomaisen lainvoimaisen päätöksen tutkimista tai jos oikeuskansleri katsoo viranomaisen päätöksen olevan vastoin lakia tai muuta yleisesti sitovaa määräystä, hän voi saattaa asian asianomaisen syyttäjän käsiteltäväksi tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin, joista hän ilmoittaa kantelijalle. Hän

voi toimia samoin silloin, kun kantelu sisältää ehdotuksia tällaisiksi toimenpiteiksi, jotka kuuluvat syyttäjälaitoksen toimivaltaan. Syyttäjä on velvollinen ilmoittamaan laissa säädettyssä määräajassa oikeuskanslerille toimenpiteet, joihin hän on ryhtynyt lainvastaisuuksien poistamiseksi.

Oikeuskansleri keskeyttää kantelun käsittelyn, jos

- a) asia, jota kantelu koskee, ei kuulu hänen toimivaltaansa,
- b) asia, jota kantelu koskee, on käsiteltävänä tuomioistuimessa eikä käsittelyä voida lykätä tai tuomioistuin on tehnyt päätöksen asiassa,
- c) asia, jota kantelu koskee, on syyttäjän tutkittavana tai syyttäjä on sen jo tutkinut,
- d) asian, jota kantelu koskee, käsittelee tai ratkaisee taikka on jo ratkaissut toimivaltainen viranomainen oikeuskanslerin toimivallan ulkopuolella,
- e) kantelija peruuttaa kantelunsa tai ilmoittaa, ettei hän vaadi asian tutkimista pidemmälle, tai

13 §:n 4 momentissa tarkoitettuja tietoja ei ole annettu tai täsmennetty määräajassa.

Oikeuskansleri voi keskeyttää asian käsittelyn, jos hän toteaa, että

- a) kantelu ei koske kantelijaa itseään paitsi jos sen mukaan on liitetty asianosaisen kirjallinen suostumus kantelun jättämiseen tai tätä varten annettu kirjallinen valtakirja,
- b) toimenpiteestä tai tapahtumasta, jota kantelu koskee, on kantelun jättämispäivänä kulunut yli kolme vuotta,
- c) kantelu on selvästi perusteeton,
- d) kantelu on nimetön,
- e) kantelu koskee asiaa, jonka oikeuskansleri on jo käsitellyt, ja uusi kantelu ei sisällä uutta aineistoa.

Oikeuskansleri ilmoittaa kantelijalle kantelun käsittelyn keskeyttämisestä ja sen syistä; tämä ei koske nimettömiä valituksia.

Jos kantelun käsittelyn tulokset eivät osoita perusoikeuksia ja vapauksia rikutun, oikeuskansleri ilmoittaa tästä kirjallisesti kantelijalle ja viranomaiselle, jonka menettelyn, päätöksen tai laiminlyönnin johdosta kantelu on tehty.

Jos kantelun käsittelyn tulokset osoittavat perusoikeuksia ja vapauksia rikutun, oikeuskansleri ilmoittaa kantelun käsittelyn tulokset yhdessä toimenpideehdotuksen kanssa kirjallisesti viranomaiselle, jonka menettelyn, päätöksen tai laiminlyönnin johdosta kantelu on tehty.

Viranomainen on velvollinen 20 päivän kuluessa toimenpidepyynnön vastaanottamisesta ilmoittamaan oikeuskanslerille kantansa kantelun käsittelyn tuloksiin sekä toteutetut toimenpiteet.

Jos oikeuskansleri ei yhdy viranomaisen kantaan tai pitää toteutettuja toimenpiteitä riittämättöminä, hän ilmoittaa tästä kantelun kohteena olevan viranomaisen ylempään portaan viranomaiselle ja, jos tällaista viranomaista ei ole, Slovakian tasavallan hallitukselle.

Ylempään portaan viranomainen tai, jos tällaista viranomaista ei ole, Slovakian tasavallan hallitus, on 3 kohdan mukaisesti velvollinen ilmoittamaan oikeuskanslerille 20 päivän kuluessa kyseisen ilmoituksen vastaanottamisesta asiassa toteuttamistaan toimenpiteistä.

Jos oikeuskansleri pitää toteutettuja toimenpiteitä riittämättöminä, se ilmoittaa tästä Slovakian kansallisneuvostolle tai sen valtuuttamalle elimelle.

Oikeuskansleri ilmoittaa kantelun käsittelyn tuloksista ja toteutetuista toimenpiteistä kirjallisesti kantelijalle ja henkilölle, jonka perusoikeuksia ja vapauksia viranomaisen toiminta, päätös tai laiminlyönti on loukannut.

Erikoistuneet ihmisoikeuselimet

Tasa-arvoelin

Slovakian kansallinen ihmisoikeuskeskus

Kýčerského 5

811 05 Bratislava

SLOVAKIA

Puh.: + 421 2 20850111

+ 421 2 20850114

Faksi: + 421 2 20850135

Sähköposti: info@snslp.sk

Internet: <http://www.snslp.sk/>

Tietosuojaelin

Slovakian tietosuojavirastolla on valtion elimenä osansa luonnollisten henkilöiden perusoikeuksien ja vapauksien suojaamisessa heidän henkilötietojensa käsittelyn yhteydessä. Se hoitaa tehtäviään riippumattomasti ja lain mukaisesti. Sen tehtävänä on erityisesti

seurata jatkuvasti henkilötietojen suojaamisen tilaa, tietojärjestelmien rekisteröintiä ja rekisterinpitoa tietojärjestelmistä,

suositella toimijoille toimenpiteitä henkilötietojen suojaamiseksi tietojärjestelmissä ja antaa niille tätä varten suosituksia toimivaltansa rajoissa,

antaa sitovia lausuntoja tapauksissa, joissa esiintyy epäilyksiä siitä, vastaavatko käsiteltävien henkilötietojen laajuus, sisältö ja käsittelytapa niiden käsittelyn tarkoitusta, soveltuvatko ne yhteen tietyn käsittelytavan kanssa tai ovatko ne ajallisesti ja asiallisesti relevantteja kyseiseen tarkoitukseen,

antaa sitovia lausuntoja tapauksissa, joissa esiintyy epäilyksiä henkilötietojen virroista rajojen yli,

antaa sitovia lausuntoja tapauksissa, joissa esiintyy epäilyksiä tietojärjestelmän rekisteröinnistä,

tutkia 45 §:n mukaisesti tehdyt ilmoitukset taikka toimia pyynnöstä tai omasta aloitteestaan 44 a §:n nojalla määräämällä korjaavia toimenpiteitä puutteiden ratkaisemiseksi,

kutsua toimija ja välittäjä antamaan selvitys, jos se epäilee kyseisen lain velvoitteita rikutun,

valvoa henkilötietojen käsittelyä tietojärjestelmissä,

määrätä seuraamuksia, jos kyseisessä laissa mainittuja velvoitteita todetaan rikutun,

antaa ilmoitus rikosoikeudellisille viranomaisille epäillessään, että kyseessä on rikos,

rekisteröidä tietojärjestelmät ja julkaista tiedot rekisteröinnin tilasta,

osallistua henkilötietojen suojaamista koskevan yleisesti sitovan lainsäädännön valmisteluun,

antaa yleisesti sitovia määräyksiä toimivaltansa puitteissa,

ottaa kantaa lakiesityksiin ja ehdotuksiin muiksi yleisesti sitoviksi määräyksiksi, jotka koskevat henkilötietojen käsittelyä,

antaa Slovakian kansallisneuvostolle vähintään kahden vuoden välein raportti henkilötietojen suojaamisen tilasta.

Muut

Oikeusapukeskus

Námestie slobody 12

P.O. BOX 18

810 05 Bratislava 15

Puh: +421 2 49683521

+421 2 49683522

Faksi: +421 2 49683520
Sähköposti: info@legalaid.sk
Internet: www.legalaid.sk

Slovakiassa on 1. tammikuuta 2006 lähtien toiminut **oikeusapukeskus**, joka perustettiin vähävaraisille myönnettävää oikeusapua koskevan lain 327/2005 nojalla valtionrahoitteisena organisaatiota. Sillä on päätoimipaikka Bratislavassa ja toimistot tai toimipisteet lähes kaikissa Slovakian aluekeskuksina toimivissa kaupungeissa (Bratislava, Banská Bystrica, Žilina, Košice ja Prešov) lukuun ottamatta Nitraa ja Trnavaa sekä muissa Slovakian kaupungeissa (Liptovský Mikuláš, Tvrdošín, Humenné, Hlohovec, Rimavská Sobota, Nové Zámky ja Svidník).

Oikeusapukeskus takaa oikeusavun luonnollisille henkilöille, jotka vähävaraisuutensa takia eivät voi hyödyntää asianajopalveluja oikeuksiensa vaatimiseksi ja suojaamiseksi. Keskus takaa oikeusavun siviili-, työ- ja perheoikeudellisissa asioissa jokaiselle luonnolliselle henkilölle, joka täyttää laissa säädetty edellytykset (maansisäisissä riita-asioissa). Valtioiden rajat ylittävissä riidoissa se tarjoaa oikeusapua siviili-, työ-, perhe- ja kauppa-oikeudellisissa asioissa edellä mainitun lain mukaisesti kaikille luonnollisille henkilöille, jotka täyttävät laissa säädetty edellytykset ja joilla on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka jossain Euroopan unionin jäsenvaltiossa.

Jos oikeusapua haetaan asiassa, johon liittyy syrjintää, oikeusapukeskus jakaa tehtäväkenttensä Slovakian kansallisen ihmisoikeuskeskuksen kanssa, jonka kanssa se toimii yhteistyössä tällaisissa asioissa. Oikeusapukeskuksen juristien käsittelemät syrjintää koskevat tapaukset liittyvät pääasiassa työoikeudellisiin suhteisiin ja johtuvat etniseen ryhmään kuulumisesta.

Luonnollisella henkilöllä on **oikeus saada oikeusapua**, jos hän on vähävarainen, jos asia ei johda selvästi tappioon ja jos riita-asian rahallinen arvo ylittää vähimmäispalkan – lukuun ottamatta tapauksia, joissa riita-asian rahallista arvoa ei voida määrittellä. Luonnollisen henkilön on täytettävä edellä mainitut oikeusavun edellytykset oikeusavun koko keston ajan. Jos hakijan tulot ylittävät laissa säädetyn vähävaraisuusrajan, oikeusapukeskus voi myöntää oikeusapua, jos tämä on asianmukaista ottaen huomioon haetun oikeusavun edellytykset.

Oikeusapumenettely käynnistetään kirjallisella hakemuksella (erityisellä lomakkeella), johon on liitetty asiakirjat todistukseksi hakemuksessa mainituista seikoista. Asiakirjat, jotka osoittavat hakijan olevan vähävarainen, eivät saa olla kolmea kuukautta vanhempia. Hakemuksessa on mainittava hakijan etu- ja sukunimi, hänen vakituinen tai väliaikainen asuinpaikkansa sekä henkilötunnus. Hakijan on oikeusapukeskuksen pyynnöstä sen asettamassa kohtuullisessa määräjässä, joka ei saa olla lyhyempi kuin kymmenen päivää, annettava täydentäviä tietoja ja asiakirjoja, joita tarvitaan hänen hakemuksensa arvioimiseksi. Hakija on menettelyn osapuoli. Hakemus jätetään asianomaisen hakijan vakinaisen tai tilapäisen asuinpaikan perusteella määräytyvään oikeusapukeskuksen toimistoon. Hakija on velvollinen antamaan hakemuksessa ja ennakkokuulemisen aikana täydelliset ja oikeelliset tiedot.

Oikeusapukeskus päättää hakemuksesta, joka täyttää laissa säädetty edellytykset, 30 päivän kuluessa sen jättämisestä; tätä määräaikaa ei voida pidentää. Päätökseen ei ole muutoksenhakuoikeutta. Päätöksessä, jolla hakijalle myönnetään oikeus oikeusapuun, oikeusapukeskus määrää asianajajan edustamaan hakijaa tuomioistuimessa, jos tämä on tarpeen hakijan etujen suojaamiseksi. Päätöksessä, jolla oikeusapu evätään, on laissa erikseen säädettyjen seikkojen lisäksi ilmoitettava, että jos oikeusavun epäämisperusteet lakkaavat olemasta voimasta, hakija voi esittää samassa asiassa uuden hakemuksen. Jos oikeusapuun oikeutetulta evätään oikeusapu oikeusapukeskuksen päätöksellä sen vuoksi, ettei hän toimi vaaditulla tavalla yhteistyössä tai että hän aiheuttaa perusteettomasti menettelyn keskeyttämisen, oikeusapukeskus voi päättää kieltää häneltä oikeuden hakea oikeusapua uudelleen.

Lain 327/2005 17–21 §:ssä säädetään **oikeusavun myöntämisestä valtioiden rajat ylittävissä riita-asioissa, kun toimivaltainen tuomioistuin on Slovakiassa**, ja lain 327/2005 22–24 §:ssä **oikeusavun myöntämisestä valtioiden rajat ylittävissä riita-asioissa, kun toimivaltainen tuomioistuin on muussa jäsenvaltiossa kuin Slovakiassa**.

Lasten ja nuorten kansainvälisen suojelun keskus

Špitálska 8
P.O. Box 57
814 99 Bratislava
Puh.: + 421 2 20463208
+421 2 20463248
Faksi: + 421 2 20463258
Sähköposti: cipc@cipc.gov.sk
Internet: <http://www.cipc.sk/>

Lasten ja nuorten kansainvälisen suojelun keskus on Slovakian alueella toimivaltainen valtion viranomaisena. Keskus perusti Slovakian työ-, sosiaali- ja perheministeriö suoraan alaisuuteensa valtionrahoitteisena organisaationa, jonka tehtävänä on varmistaa ja tarjota oikeusapua lapsille ja nuorille suhteessa ulkomaihin. Keskus on toiminut 1. helmikuuta 1993 lähtien.

Keskus toimivalta määrittellään lasten sosiaali-oikeudellisesta suojelusta ja sosiaaliviranomaisten valvonnasta sekä eräiden lakien muuttamisesta ja täydentämisestä annetussa laissa 305/2005. Keskus hoitaa kansainvälisten yleissopimusten ja Euroopan unionin säädösten täytäntöönpanoon nimetyn viranomaisen tehtäviä eli

toimii vastaanottavana ja lähettävänä viranomaisena elatusvaateiden alalla kansainvälisten yleissopimusten mukaisesti,

toimii keskusviranomaisena kansainvälisiä lapsikaappauksia koskevissa tapauksissa kansainvälisten yleissopimusten ja Euroopan unionin säädösten mukaisesti,

toimii keskusviranomaisena valtioiden välisissä adoptiotapauksissa kansainvälisen yleissopimuksen mukaisesti,

antaa todistuksia kansainvälisen yleissopimuksen mukaisesti,

hoitaa muita tehtäviä lasten sosiaali-oikeudellisen suojelun alalla suhteessa ulkomaihin erityisen lainsäädännön mukaisesti,

tarjoaa maksutonta oikeudellista neuvontaa perheoikeuden alalla, kun asia liittyy ulkomaihin, varsinkin elatusavusta, alaikäisten huoltajuudesta sekä adoptiosta,

toimii yhteistyössä muiden sopimusvaltioiden vastaanottavien ja lähettävien viranomaisten, muiden sopimusvaltioiden keskusviranomaisten, edustustojen, valtionhallinnon keskusviranomaisten, pankkien, ulkomaisten pankkien sivuliikkeiden, valtionhallinnon paikallisviranomaisten, alueellisten itsehallintoviranomaisten ja valtuutettujen elinten kanssa.

Päivitetty viimeksi: 18/03/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetystä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.